

11 Ο Πόλεμος της Ορολογίας στην Κατανόηση Γαλλικών Στρατιωτικών Κειμένων

Σταματία Σοφίου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η συσχέτιση γλώσσας με το κοινωνικό της συγκείμενο – κειμενοκεντρική θεωρία- συμβάλλει στην εξαγωγή πληροφοριών και όρων, παράλληλα, εμπλουτίζει σε βάθος και πλάτος τη γενική γλώσσα επικοινωνίας, εντάσσεται στην καθημερινότητα της πληροφόρησης, αποδίδει με ακρίβεια και οικονομία λόγου - αποφυγή περιφράσεων και επεξηγήσεων - τη διάνοια που εμπεριέχει: «διάνοια και λόγος ταυτόν» Πλάτωνας, στο «Σοφιστή». Η παρούσα ανακοίνωση αποσκοπεί αφενός στην καταγραφή της γαλλικής στρατιωτικής ορολογίας και αφετέρου στην ανάδειξη του ρόλου της ορολογίας στην κατανόηση των ειδικών στρατιωτικών κειμένων που χρησιμοποιούνται για την εκμάθηση της γαλλικής γλώσσας ή της γλώσσας της ειδικότητας που διδάσκεται στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων.

The War of Terminology in the Understanding of French Military Texts

Stamatia Sofiou

ABSTRACT

The interrelationship of language with its social context – the text-centered theory – contributes to the extraction of information and terms, while it enriches in depth and in width the general language of communication. It is part of the information of our everyday life, and renders with accuracy and economy of speech – the avoidance of periphrases and explanations – the genius it includes: “genius and speech the same thing” says Plato in “The Sophist”. The present study aims not only to record in detail the French military terminology but also to highlight the role the French military terminology plays in understanding the special military texts used when learning the French language or the language of specialty that is taught at the Hellenic Army Academy.

0 Εισαγωγή

Η ορολογία κωδικοποιεί και ταυτόχρονα αποκωδικοποιεί την επικοινωνιακή δραστηριότητα με ακρίβεια και αποτελεσματικότητα καθώς «αποσαφηνίζει το βάθος και το πλάτος της έννοιας και/ή μαρτυρά τη χρήση της λεκτικής της κατασήμενσης» (Βαλεοντής, 2006:79).

Η κατανόηση των στρατιωτικών κειμένων εντάσσεται στην παιδαγωγική του γραμματισμού με βάση τα κειμενικά είδη που συσχετίζει τη γλώσσα με το κοινωνικό της συγκείμενο, σύμφωνα με τον Halliday και τους μαθητές του.

Οι σημερινοί ευέλπιδες καλούνται να αποκτήσουν δεξιότητες που θα τους καταστήσουν ικανούς «να κατανοούν και να χειρίζονται αποτελεσματικά τους πόρους» (Wray, 2000:75) που παρέχει ο στρατιωτικός, πολεμικός και επιχειρησιακός τομέας.

Η μελέτη των στρατιωτικών συρράξεων που έλαβαν χώρα στα μέσα του 20^{ου} αιώνα και αρχές του 21^{ου} επιτρέπει την καταγραφή των στρατιωτικών όρων και παράλληλα την προσέγγιση του γαλλικού γραμματισμού, την οικοδόμηση της επικοινωνιακής, γραπτής και προφορικής, δεξιότητας των Ευελπίδων, τόσο σε ειδικό όσο και σε γενικό επίπεδο.

1 Θεωρητικό πλαίσιο

1.1 Ορολογία

Η θεωρία της Ορολογίας σύμφωνα με τον Sager, προσδιορίζεται σε σχέση με:

- α. **τη γνωσιακή διάσταση** η οποία μελετά τα συστήματα εννοιών και την παράσταση εννοιών με ορισμούς και όρους
- β. **τη γλωσσική διάσταση** η οποία μελετά τις υπάρχουσες γλωσσικές μορφές και τις εν δυνάμει γλωσσικές μορφές
- γ. **την επικοινωνιακή διάσταση** η οποία μελετά τη χρήση των όρων ως μέσων μεταφοράς της γνώσης.

1.2 Η κατανόηση των κειμένων

Σύμφωνα με το πλαίσιο αξιολόγησης του PISA, ο γραμματισμός στην κατανόηση κειμένων προσδιορίζει και προσδιορίζεται από την ευχέρεια ενός αναγνώστη **να κατανοεί** γραπτές μορφές λόγου, την ικανότητά του **να προβληματίζεται** πάνω σε διαφόρων μορφών γραπτά κείμενα, τη δυνατότητά του **να αξιοποιεί** τις πληροφορίες αυτών των κειμένων, προκειμένου **να συμμετέχει** με αξιώσεις στην κοινωνική ζωή.

1.2.1 Λειτουργία επικοινωνίας¹

	Κείμενο μελέτης
Βασικό περίγραμμα	έχει ως βάση ένα συγκεκριμένο τόπο και χρόνο και ένα κοινωνικό πλαίσιο
Συγγραφέας	αποτελεί προϊόν ενός συγγραφέα « κοινωνικός παράγοντας »
Αναγνώστης	απευθύνεται σε μια ομάδα κοινωνικών παραγόντων
Ύφος	συνιστώσα κυρίως « ρητορική »
Στόχος	αποσκοπεί στην πληροφόρηση ή την επιχειρηματολογία
	Μαθητής: αναγνώστης ανάμεσα σε άλλους→ πιθανή ένταξη : απληροφόρητος μάρτυρας→ αποκλεισμένος από το γεγονός

1.2.2 Είδη κειμένων

Τα κείμενα καταγράφουν τις στρατιωτικές συρράξεις που έλαβαν χώρα σε Ευρώπη και Ασία στα μέσα του 20^{ου} αιώνα και αρχές του 21^{ου}.

Κείμενα	Τίτλοι
1	Ο πόλεμος της Κορέας
2	Ο πόλεμος του Βιετνάμ
3	Ο πόλεμος των Έξι ημερών
4	Οι πόλεμοι στο Αφγανιστάν
5	Οι πόλεμοι του Κόλπου
6	Από τον πόλεμο του Βιετνάμ στον πόλεμο του Κόλπου
7	Ο πόλεμος στην πρώην Γιουγκοσλαβία

Όλα αυτά τα κείμενα βρίσκονται στο βιβλίο με τίτλο *Textes Militaires*² (Στρατιωτικά Κείμενα) και διδάσκονται στους Ευέλπιδες προχωρημένου επιπέδου.

2 Ορολογική καταγραφή

1^ο στάδιο: καταγραφή των λέξεων-όρων γίνεται κυρίως από τους διδασκόμενους καθώς διαβάζουν και αναλύουν τα κείμενα.

¹ Lherett, A., Journées de Langues

² Sofiou, S., "Textes Militaires"

2^ο στάδιο: διαχωρισμός εννοιολογικών πεδίων, η λέξη-όρος εντάσσεται σε ειδικό πεδίο κατασήμανσης και παράλληλα αποδίδεται στα ελληνικά.

- Γενικής Στρατιωτικής κατασήμανσης

	Γαλλικά	Ελληνικά
	l'armée la guerre le conflit l'attaque...	ο στρατός ο πόλεμος η συμπλοκή η επίθεση...

- Ειδικής Στρατιωτικής κατασήμανσης

	Γαλλικά	Ελληνικά
Οι βαθμοί του Στρατού Ξηράς	Général d'Armée Colonel...	Στρατηγός Συνταγματάρχης...
Επιτελεία	L'Etat-major de l'Armée de Terre L'Etat-major des Armées...	Γενικό Επιτελείο Στρατού Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας...
Οι κλάδοι του Στρατού: Όπλα και Σώματα	L'Infanterie Le Génie Le Train...	Το Πεζικό Το Μηχανικό Το Σώμα Εφοδιασμού Μεταφορών..
Στρατιωτικοί σχηματισμοί	La Brigade Le Régiment...	Η Ταξιαρχία Το Σύνταγμα...
Τα όπλα	une arme à tir la grenade le char le fusil...	ένα πυροβόλο όπλο η χειροβομβίδα το άρμα το τουφέκι...
Στρατιωτική εκπαίδευση	le centre d'Instruction le champ de tir s'entraîner...	το Κέντρο Εκπαίδευσης το Πεδίο βολής εκπαιδεύομαι...
Είδη πολέμου	la guérilla la guerre nucléaire le combat de rue...	ο ανταρτοπόλεμος ο πυρηνικός πόλεμος η οδομαχία...

Ο πίνακας είναι ενδεικτικός της πλούσιας επίσημης στρατιωτικής ορολογίας, της οποίας

πλήθος λέξεων έχουν ενταχθεί στην κοινή καθομιλουμένη γλώσσα. Η στρατιωτική ορολογία διευρύνει τη γλώσσα αποτυπώνοντας με οικονομία λόγου τη διάνοια που εμπεριέχει.

2.1 Σχέση σημαίνοντος-σημαινόμενου

2.1.1 Ομοιότητα ως προς το σημαίνον διαφορά ως προς το σημαίνόμενο

σημαίνον	σημαινόμενο
la grenade	1. η χειροβομβίδα 2. το ρόδι
le Génie	1. το Μηχανικό 2. η ιδιοφυΐα
le Train	1. το Σώμα Εφοδιασμού Μεταφορών 2. το τρένο
la Division	1. η Μεραρχία 2. η διαίρεση
la Compagnie	1. ο Λόχος 2. η εταιρεία 3. η συντροφιά
la retraite	1. η υποχώρηση 2. η σύνταξη

Το σημασιολογικό εύρος του σημαίνοντος καταγράφεται στη γλώσσα-στόχο ως οιονεί μαρτυρία του «κοινωνικοπολιτισμικού» συγκεκριμένου, υπογραμμίζει τον πολύπλευρο χαρακτήρα των ορολογικών μονάδων, εδραιώνει τη γνωσιακή διάσταση του επικοινωνιακού κώδικα, εμπλουτίζει τη γλωσσική κατάρτιση των εμπλεκομένων και αποκαθιστά την επικοινωνιακή δραστηριότητα.

2.1.2 Ομοιότητα ως προς το σημαίνόμενο διαφορά ως προς το σημαίνον

σημαίνον	σημαινόμενο
1. Le Régiment 2. La Constitution	Το Σύνταγμα

Το γλωσσικό σημείο στη γλώσσα-στόχο έχει συγκλίνουσα γλωσσική διάσταση. Το συγκεκριμένο λειτουργεί ως γνωσιακός καταλύτης του επικοινωνιακού κώδικα.

Η ποσοτική διαφορά των δύο κατηγοριών εντοπίζεται στην πλούσια «τροπικότητα» της ελληνικής γλώσσας.

3 Τα στρατιωτικά κείμενα

Το κείμενο αποτελεί τη σημαίνουσα μονάδα γλώσσας, «ανεξάρτητα αν το αντιμετωπίζουμε στην αισθητική, κοινωνική ή εκπαιδευτική του διάσταση» (Kress, 1989:18).

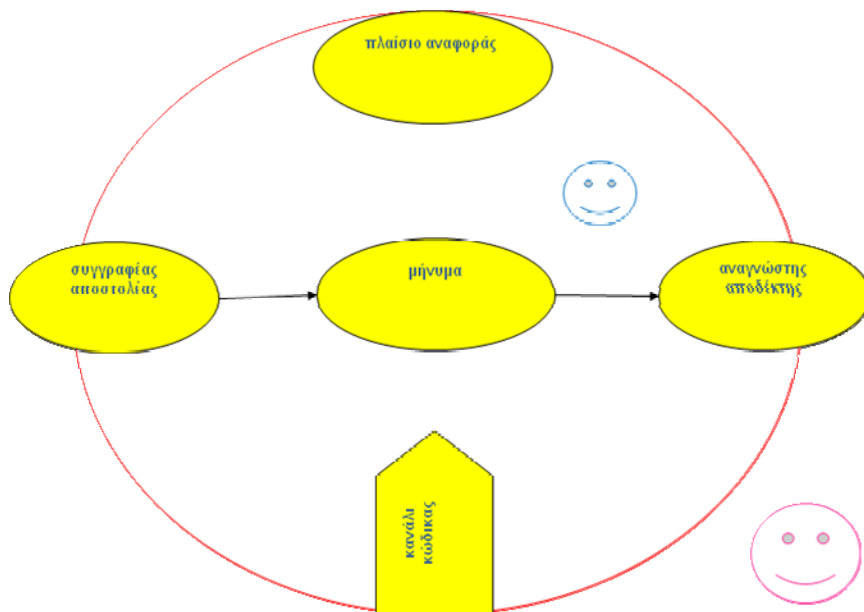
Κείμενο < *κείμενον*(αρχ.), ουσιαστικοποιημένο ουδέτερο της μετοχής ενεστώτα *κείμενος*
< κείμαι : βρίσκομαι

Αρχικά χρησιμοποιήθηκε για να δηλώσει οτιδήποτε «κείται» κάπου και σταδιακά κάτι που βρίσκεται σε οποιαδήποτε κατάσταση. Η έννοια της κατάστασης συνδέθηκε με την έννοια του σταθερού και αμετάθετου.³

3.1. Η μελέτη των στρατιωτικών κειμένων, τόσο στο ειδικό περιβάλλον της Σχολής Ευελπίδων αλλά και στο γενικό περιβάλλον της εκπαίδευσης, συμβάλλει στην εξαγωγή πληροφοριών και όρων, βελτιώνει τις ικανότητες ανάγνωσης και γραφής, διευκολύνει τη χρήση εξειδικευμένης βιβλιογραφίας, αναπτύσσει και βελτιώνει τις γλωσσικές ικανότητες με στόχο την επιτυχή επικοινωνία. Αποτυπώνεται στο επικοινωνιακό μοντέλο του Jakobson.

³ Μπαμπινιώτης, Γ., Ετυμολογικό Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας

3.1.1 Επικοινωνιακό μοντέλο Jakobson

Το επικοινωνιακό μοντέλο του Jakobson εντάσσει τον διδασκόμενο εντός του «κοινωνικοπολιτισμικού» συγκειμένου: γνωστή θεματολογία, κωδικοποιημένο μήνυμα μεταξύ αποστολέα/συγγραφέα και αποδέκτη/αναγνώστη, αλλά εκτός του γλωσσολογικού πλαισίου αναφοράς και του επικοινωνιακού κώδικα.

3.2 Η προσέγγιση των κειμένων

Ο κοινωνιογλωσσολογικός προσανατολισμός που διέπει τις πλέον «σύγχρονες θεωρίες μάθησης και γραμματισμού κατακυρώνεται σήμερα στην επικοινωνιακή προσέγγιση και κειμενοκεντρική προσέγγιση» (Χατζηλουκά-Μαυρή, 2007:290).

Η κειμενοκεντρική προσέγγιση η οποία καθώς επεξεργάζεται και παράγει την γλώσσα από το επίπεδο της πρότασης στο επίπεδο του κειμένου, οδηγεί σε ευρύτερες επικοινωνιακές δραστηριότητες.

3.2.1 Μεθοδολογία

Οι Ευέλπιδες κατανοούν ότι η μελέτη των όρων εντάσσεται στο γενικό πλαίσιο αναφοράς του επικοινωνιακού κώδικα. Η ορολογική επεξεργασία – αναγνώριση των όρων, καταγραφή και καταχώρηση των εννοιολογικών πεδίων – διευκολύνει την ανάλυση του λόγου και την

κατανόηση των κειμένων: Λέξη -> Πρόταση -> Παράγραφος -> Κείμενο.

Το κείμενο μελετάται ως προϊόν λόγου και ως διαδικασία λήψης πληροφοριών.

3.2.1.1 Ανάλυση λόγου

Η ανάγνωση αποτελεί το πρώτο σημείο επαφής με το κείμενο. Ο Εύελπτις ευαισθητοποιείται στις φωνολογικές ιδιαιτερότητες της γαλλικής γλώσσας: προσωδίας και φωνητικής. Αποκαθιστά την γνωσιακή επαφή με το κείμενο και επιταχύνει την γλωσσική απεμπλοκή.

Η μετάφραση χρησιμεύει ως γέφυρα ανάμεσα στα δύο γλωσσολογικά συστήματα των οποίων η έκταση και το σημασιολογικό, λεκτικό, μορφολογικό, γραμματικό, συντακτικό και υφολογικό εύρος διασταυρώνονται και εμπλουτίζονται. Ο συγγραφέας Αλεξάκης υπογράμμισε τη σπουδαιότητα αυτής της «ευτυχής συνάντησης» όταν παρατήρησε ότι για να γνωρίσεις την ίδια σου την γλώσσα πρέπει να μάθεις μια ξένη γλώσσα.⁴ Βεβαίως κάθε γλώσσα αναδεικνύει τις ιδιαιτερότητες που άπτονται της πολιτισμικής της ταυτότητας.

Τα κείμενα τα οποία αναλύουμε χαρακτηρίζονται από αφηγηματικό λόγο, ως αφηγηματικός λόγος ορίζεται « κάθε μορφή λόγου που διατάσσει ανθρώπινες εμπειρίες και δράσεις με τέτοιο τρόπο ώστε να διαφαίνεται η αιτιοκρατική τους σχέση και η χρονική τους εξέλιξη» (Αρχάκης, 2007:102). Η γλώσσα που χρησιμοποιείται ακολουθεί τους γραμματικούς και συντακτικούς κανόνες, χωρίς ιδιαίτερες «υφολογικές αποκλίσεις» καθώς οι συγγραφείς των κειμένων επικαλούνται την χρονική εξέλιξη των γεγονότων στοχεύοντας στην ενημέρωση του αποδέκτη.

Η μετάφραση αποσκοπεί στην καλύτερη κατανόηση του κειμένου, αποκαθιστά το γλωσσολογικό εγγραμματισμό, εμπλουτίζοντας το λεξιλόγιο, το γραμματικό και συντακτικό πεδίο της γλώσσας-στόχου.

Με την ανάγνωση ανακαλύπτουμε τη ξένη γλώσσα, με την μετάφραση επενδύουμε στη λειτουργία του γλωσσολογικού της συστήματος – μελέτη της ορθογραφίας, γραμματικής και σύνταξης. Με τις ασκήσεις κατανόησης του κειμένου αποτιμούμε, αξιολογούμε και παράλληλα αυτό-αξιολογούμε την αποκτηθείσα γνωσιακή και γλωσσολογική διάσταση, εστιάζουμε στις επικοινωνιακές δεξιότητες, την κοινωνική ένταξη και κριτική σκέψη του Εύελπι-αποδέκτη.

⁴ Αλεξάκης, Β., Εναρκτήρια ομιλία στο 9^ο Πανελλήνιο και Διεθνές Συνέδριο Καθηγητών της Γαλλικής Γλώσσας, 20-23 Οκτωβρίου 2016

3.2.1.2 Ανάλυση πληροφοριών

Ο αποδέκτης έχει «οπλιστεί» με κριτική σκέψη που του επιτρέπει να αξιοποιήσει τις «κείμενες» πληροφορίες σε διάφορα διεπιστημονικά πεδία και επίπεδα καλύπτοντας κοινωνικές και κυρίως επαγγελματικές ανάγκες.

Το Κείμενο 5 φέρει τον τίτλο: *Οι Πόλεμοι του Κόλπου*

Η μελέτη του πολυτροπικού αυτού κειμένου- το κείμενο περιλαμβάνει χάρτες και φωτογραφίες - ακολουθεί τις διαστάσεις της ορολογικής επεξεργασίας και αποτυπώνει τη σχέση ορολογίας και κατανόησης κειμένου, μέσω της κειμενοκεντρικής θεωρίας.

Διάσταση	Κατασήμανση	Σημαίνον	Σημαινόμενον
Γνωσιακή	πόλεμος	1. είδη πολέμου 2. στρατηγική 3. επιχειρησιακή 4. αποτελέσματα	1. συμβατικός πόλεμος χημικός ασύμμετρος 2. ανάλυση δεδομένων πολέμου 3. επιθέσεις: εναέριες επίγειες 4. θετικά αρνητικά
Γλωσσική	1. Λεξιλόγιο 2. Γραμματική 3. Συντακτικό 4. Υφολογία	1. ειδικό λεξιλόγιο 2α. ουσιαστικά 2β. ρήματα-χρόνοι 2γ. επίθετα 3. Προτάσεις α. απλές β. σύνθετες 4. αφήγηση	1. στρατιωτικό 2α. διαφοροποίηση γενών 2β. δράσης 2γ. ιδιότητα-κατάσταση 3α. Παράθεση γεγονότων 3β. Περιγραφή μάχης 4. χρονική εξέλιξη
Επικοινωνιακή	διεπιστημονική/ κοινωνικο- πολιτισμική προσέγγιση	1. στρατιωτική επιστήμη 2. ιστορία 3. κοινωνιολογία 4. ψυχολογία 5. γεωγραφία 6. ανθρωπολογία 7. γεωστρατηγική 8. οικονομία 9. πολιτική	1. «άρχεσθαι μαθών άρχειν επιστήσει» Σόλων 2. «πόλεμος πάντων μεν πατήρ έστι» Ηράκλειτος 3. Επιπτώσεις στην κοινωνία 4. Επιπτώσεις στην ψυχολογία 5. Μελέτη χαρτών 6. Επιπτώσεις στον άνθρωπο. Μετακινήσεις πληθυσμού 7. Σύνδεση γεωγραφικής και στρατηγικής θέσης της χώρας 8. Οικονομία πριν, κατά και μετά τον πόλεμο σε μικρο- και μακροοικονομικό επίπεδο 9. Νέες πολιτικές ισορροπίες

4 Επίλογος

«Ο πόλεμος πάντα βρίσκει έναν τρόπο...» (Brecht) να επηρεάζει την ανθρώπινη δραστηριότητα σχεδόν σε όλους τους τομείς και σε πολλαπλά επίπεδα.

Η ορολογία χρησιμοποιεί τη γλώσσα ως κώδικα επικοινωνίας αλλά και ως σύστημα σκέψης, ικανοποιεί πρακτικές και κοινωνικές ανάγκες.

Η πολεμική/στρατιωτική ορολογία μέσα από την κειμενοκεντρική της θεώρηση καθιστά τους εμπλεκόμενους στον αγώνα για τη μάθηση και απόκτηση γνώσης ικανούς «να κατανοούν και να ερμηνεύουν το νοητικό περιεχόμενο των κειμένων και την κοινωνική τους πρακτική» (Ματσαγγούρας, 2007α).

Οι Ευέλπιδες οικοδομούν κριτική σκέψη, έχουν την δυνατότητα να αξιολογήσουν την κειμενική κατάσταση σε κοινωνικοπολιτισμικό επίπεδο, αντιλαμβάνονται ότι η ορολογική στρατιωτική διάσταση του γλωσσικού κώδικα διευκολύνει και διευρύνει την επικοινωνιακή δραστηριότητα, αναγνωρίζουν ότι η ορολογία εντάσσεται στην εκμάθηση της γλώσσας και την κατανόηση των κειμένων.

5 Βιβλιογραφία

5.1 Ελληνόγλωσση

- [1] Αρχάκης, Α. (2007), *Γλωσσική διδασκαλία και σύσταση των κειμένων*. Εκδ. Πατάκη, Αθήνα
- [2] Βαλεοντής, Κ. (2006), «Οι σύγχρονες διαγλωσσικές αρχές της Ορολογίας και η εφαρμογή τους στην ελληνική γλώσσα». Διάλεξη στη Γ.Δ. Μετάφρασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Βρυξέλλες
- [3] Ματσαγγούρας, Η. (2007α), «Η πρόκληση του Σχολικού Εγγραμματος: Το πρόβλημα, η σπουδαιότητα, η αντιμετώπιση» Γ. Καψάλης κ' Α. Κατσίκας... (επιμ.). Η πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και οι προκλήσεις της εποχής μας. Πρακτικά Συνεδρίου. Ιωάννινα
- [4] Μπαμπινιώτης, Γ. (2010), *Ετυμολογικό λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Κέντρο Λεξικολογίας ΕΠΕ. Αθήνα
- [5] Χατζηλουκά-Μαυρή, Ε. (2007), *Η Γραμματική στο Δημοτικό σχολείο*. Διδακτορική διατριβή. Πάτρα: ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Πατρών

5.2 Ξενόγλωσση

- [6] Halliday, M.A.K. (1993). "Towards a Language-based Theory of Learning" *Linguistics and Education*, vol. 5

- [7] Jakobson, R., (1963). *Essais de linguistique générale*. Paris
- [8] Kress, G., (1989). *Linguistic Process in sociocultural Practice*. Oxford: Oxford University Press
- [9] Lherete, A. (2010). Journées de Langues CDDP33 crdp.ac-bordeaux.fr
- [10] OECD (2003). The PISA 2003 Assessment Framework OECD
- [11] Sager, J.C., (1990). *A practical course in terminology processing*. Amsterdam, John Benjamins
- [12] Saussure (de), F., (1995). *Cours de linguistique générale*. Paris. Payot
- [13] Sofiou, S. (2012). *Textes Militaires*. Αθήνα. ISBN:978-618-81253-1-5
- [14] Wray, D., (2000). *Literacy*. Vol I-IV. London. Routledge

Δρ. Σταματία Σοφίου

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας
Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων
Ηλ.ταχ.: dr.sofioustamatia@gmail.com